

Mit is jelent nekem?

Elvont fogalmak gyerekszemmel

**Az Újbudai Széchenyi István Gimnázium csapatának
Krókuszt Projektje**

2019

A könyvről, amit kezetekben tartotok...

A Krókusz Projektben résztvevő diákok történelem, illetve mozgóképkultúra és médiaismeret órák alkalmával készültek fel, illetve dolgozták ki munkaanyagukat. Feladatuk egy olyan „könyv” összeállítása volt, amelynek mindegyik lapja más-más diák nevéhez fűződik. A „könyv” oldalainak három tulajdonságban kellett hasonlítani egymásra. Egy elvont fogalmat kellett a saját szavaikkal meghatározniuk, majd azt egy szabadon választott holokausztfilm (esetleg második világháborúról szóló dráma) valamely jelenetének segítségével árnyalniuk. Végül ki kellett választaniuk a filmből egy számukra emlékezetes képet és/vagy idézetet, amely lehetőleg kiegészíti a fogalommal vagy a műalkotással kapcsolatos gondolataikat. A diákok egy film segítségével összesen öt fogalmat dolgoztak ki, a meghatározásokból pedig közösen választották ki a számukra legizgalmasabbat. A „könyvet” a diákok alapvetően iskolatársaiknak szánták, hogy szeretett filmjeiket soraikban is népszerűsítsék, továbbá hogy őket is az általuk kiválasztott fogalmak megfejtésére buzdítsák.

Forgassátok szeretettel!

Milyen fogalmak közül választhattak a diákok?

fajgyűlölet, diszkrimináció, megbélyegzés, sztereotípa, bűnbakkeresés, népirtás, felsőbbrendűség, közöny, egyéniségvesztés, embertelenség, lelkiismeret, életöszön, kiszolgáltatottság, rabság, fizikai leépülés, szenvedés, áldozat, gyilkos, meztelenség, megalkuvás, gettó, koncentrációs tábor, láger, haláltábor, gázkamra, deportálás, tömegsír, emberiességgellenes bűn, krematórium, barakk

Milyen filmek közül választhattak a diákok?

Nemes-Jeles László: Saul fia

Sidney Lumet: A zálogos

Steven Spielberg: Schindler listája

Roman Polanski: A zongorista

Mark Herman: A csíkos pizsamás fiú

Roberto Benigni: Az élet szép

Koltai Lajos: Sorstalanság

Radu Mihaileanu: Életvonat

Fábri Zoltán: Két félidő a pokolban

Török Ferenc: 1945

Alberto Negrin: Perlasca – Egy igaz ember története

Alan J. Pakula: Sophie választása

Jack Gold: Szökés Sobiborból

Edward Zwick: Ellenállók

Paul Verhoeven: Fekete könyv

Alain Resnais: Sötétség és köd

Agnieszka Holland: A város alatt

Stephen Daldry: A felolvasó

Marc Rothemund: Sophie Scholl – Aki szembeszállt Hitlerrel

Stefan Ruzowitzky: Pénzhamisítók

Vicente Amorim: Good: A bűn útjai

Szabó István: Mephisto

Kovács András: Hideg napok

Brian Percival: A könyvtolvaj

Radu Mihaileanu: Életvonat (1998)

A rabság többet jelent, mint egy elítélt, elrabolt, elhurcolt személy fogva tartott állapotát. Számomra azt jelenti, hogy nem teheted azt, amit akarsz, nem mehetsz oda, ahova akarsz, a rabság elzár számos olyan apró döntési helyzettől, amely Téged emberré tesz, és amelynek jelentőségére a hétköznapiakban nem feltétlenül gondolsz. Ebben az állapotban a szabadságért csak vágyakozni tudsz.

Radu Mihaileanu az Életvonat című film megrázó csattanójában ábrázolja a rabságot: az ál-deportálás történetét elmesélő falu bolondja közeli arcképéről a kamera kifókuszál és meglátjuk, hogy egy szögesdrót mögül, rabruhában osztotta meg velünk meséjét. A második világháború borzalmainak abszurditását kiemelő kaland valójában a főhős szabadságvágyát fejezte ki.

Ocskó Bianka kiválasztott filmje

Paul Verhoeven: Fekete könyv (2006)

Számomra **a sztereotípi**a egy nem feltétlenül negatív kifejezés, egy olyan általánosított tulajdonság, amely azért alakult ki, hogy az átláthatatlan világban való boldogulásunkat megkönnyítse.

Paul Verhoeven Fekete könyv című filmjében például **a sztereotípiát** egy életigenlő helyzetben is ábrázolja: az üldözött holland, zsidó lány befestette szőkére a haját, hogy úgy nézzen ki, mint egy német nő. Menekülés közben ez az álca az életét is jelentheti.

Lengyel Keve kiválasztott filmje

Stephen Daldry: A felolvasó (2008)

Számomra **a barakk** egy ideiglenes elszállásolásra szánt épület, amit leginkább szűkösség jellemez. A koncentrációs táborokon belül például a zsidó foglyok is aludtak **barakkokban**.

Stephen Daldry A felolvasó című filmben akkor illusztrálja ezt a fogalmat, amikor Michael a címszereplő tárgyalása után egy egykori tábori **barakkba** is betéved. Ami megfogott engem a jelenetben, hogy **a barakk** kongó ürességében is nyomasztó hely tud lenni, amit a rendező a kékes szűrővel készült felvételekkel is elősegített. A hiány is egy félelmetes erő.

Babos Krisztina kiválasztott filmje

Kovács András: Hideg napok (1966)

Ha a magam egyszerű módján szeretném meghatározni a **tömegsír** fogalmát, akkor azt mondanám, hogy a **tömegsírokat** olyan esetben hoznak létre, amikor temérdek halottat hely- vagy időhiány miatt egyetlen közös verembe temetnek el. A **tömegsírok** kialakításának okai között nem minden esetben háborús bűntettet találunk, előfordulhat, hogy például egy betegség tovaterjedésének megakadályozása volt a cél. Érdekesnek találom viszont, hogy a **tömegsír** szó hallatán alapvetően a föld rejtette maradványokra asszociálok.

Kovács András Hideg napok című filmje viszont átalakította bennem ezt a képzetet. A délvidéki mészárlásoknak emléket állító alkotás nem egy közönséges **tömegsírt** tár elénk. A magyar hadsereg katonái a fagyott Duna jegébe robbantanak lékeket, hogy aztán abba lőjék bele az elhurcolt civileket. Megrázó pisztolydörrenések valószínűleg örökre megmaradnak emlékezetemben, ahogy az a tény is, hogy a Budapestet átszelő Duna is lehet egy **tömegsír**.

Tamás Gábor kiválasztott filmje

Fábri Zoltán: Két félidő a pokolban (1961)

Számomra az életöszton egy olyan különleges lelkiállapotot jelent, amiről úgy érzem, hogy csak csak nagyon ritkán jelentkezik egy ember életében, lévén az életben maradás feltétlen biztosítására irányul. Életösztonünket hajlamosak vagyunk elaltatni, és csak nagyon éles határhelyzetekben (baleset, katasztrófa, halálos betegség, de akár mélyszegénység, stb. esetén) bekapcsolni.

Fábri Zoltán Két félidő a pokolban című filmjéből például azzal tudnám érzékeltetni az életöszton működését, hogy bár Steiner nem tudott focizni, mégis azt hazudta a csapatnak, hogy tud. Elmondása szerint azért, mert ha lehet, akkor el szeretné tolni a halála idejét.

Szabó Dóra kiválasztott filmje

Brian Percival: A könyvtolvaj (2013)

A megbélyegzés során előítéletekre és általánosításokra alapozva hosszabb időre kirekesztünk sorainkból egy személyt vagy egy társadalmi réteget. Olyan tulajdonságokkal illetjük őt, amit sokáig, vagy akár egész életében nem tud lemosni magáról – függetlenül attól, hogy az a jellemző joggal vagy hamis váddal éri őt.

*Brian Percival A könyvtolvaj című filmjében Rudy Steiner, az ifjú futótehetség is **megbélyegzés** alá kerül pusztán azért, mert a Harmadik Birodalom idején az afroamerikai Jesse Owens-t választotta példaképnek, és bekente magát sárral. A gyerekjáték azonban csúnyán megbosszulja magát: a soron következő futóversenyen a kisleányt saját társai közösitik ki, és lökik bele a sárba.*

Stéger Emma kiválasztott filmje

Alberto Negrin: Perlasca – Egy igaz ember története (2002)

Számomra a megalkuvás azt jelenti, hogy nem állunk ki másokért, a közös értékeinkért, esetleg a saját igazunkért, és feladjuk az elveinket, nézeteinket. A megalkuvás, mint emberi döntés azonban nem egyértelműen elítélhető tett, hiszen megszülethet félelemből, számításból, vagy egyszerűen csak egy jobb, biztonságosabb élet reményében. Abban viszont biztos vagyok, hogy a megalkuvás során bizonyos emberi értékek rendre a háttérbe szorulnak.

Alberto Negrin Perlasca – Egy igaz ember története című filmjében a megalkuvás motívuma abban a jelenetben fedezhető fel, amikor Bleiber német százados egy estélyről hurcol el embereket, de a társaság nem szólal fel ellene félelemből.

Takács Zsolt kiválasztott filmje

Steven Spielberg: Schindler listája (1993)

A **felsőbbrendűség** egy negatív kicsengésű szó, tulajdonképpen egy hamis képzet. Hétköznapi értelemben számomra azt jelenti, hogy egy személy vagy egy csoport kivételesebbnek érzi magát embertársainál, és megkülönböztetett helyzetével arrogánsan, másokat megalázva vissza is él. Adolf Hitler ennél azonban továbblépett: náci fajelméletében a német nép felsőbbrendűségét hirdette mások felett. Erre a meggyőződésre alapozva pedig nemcsak a második világháborút robbantotta ki, hanem több, hátrányosan megkülönböztetett közösség (zsidók, cigányok, homoszexuálisok) megsemmisítésére is kísérletet tett.

Steven Spielberg Schindler listája című filmjéből számomra ez a beállítás a **felsőbbrendűséget** tükrözi. Mind témájában, mind látványszervezésében. Az erős testalkatú német katonák egyenruhában, míg a tábor csontváz kinézetű foglyai a ruhájuktól megfosztva láthatóak. Janusz Kaminski fekete-fehér mélységi kompozíciója azonban vizuális értelemben is kifejezi a felsőbbrendűséget. Egyrészt a német tiszt a kép előterében helyezkedik el, míg a zsidó rabok a háttérben. Másrészt az operatőr alsó gépállásból készítette el a felvételt, ami a nézőt is arra kényszeríti, hogy felnézzen a katonára, és szembesüljön könyörtelen hatalmával.

Koródy Kristóf kiválasztott filmje

Alan J. Pakula: Sophie választása (1982)

Az embertelenség számomra az emberi tulajdonságok és érzelmek hiányát jelenti. Érzésem szerint ez a kifejezés jellemzi legjobban a II. világháború frontharcokkal, terrorbombázásokkal, partizánmozgalmakkal és népiirtással terhelt időszakát.

Alan J. Pakula Sophie választása című filmjében úgy gondolom a címadó helyzet kialakításában érhető tetten igazán az embertelenség fogalma. Nincs annál kegyetlenebb, embertelenebb cselekedet a világon, mint egy anyát olyan döntés elé állítani, hogy válassza ki, melyik gyermekét mentse, illetve melyiket küldje a halálba. Nem véletlen, hogy ez az embertelen szituáció Sophie egész életére kihat, és képtelen feldolgozni azokat az eseményeket, amiket Auschwitzban át kellett élnie.

Kovács Viktória kiválasztott filmje

Koltai Lajos: Sorstalanság (2005)

Számomra az életöszton azt jelenti, hogy ha jön egy nehézség vagy valami/valaki fenyegeti az életemet, életben maradásomat, akkor az ellen én teszek. Például ha valakit megtámadnak, az nem hagyja magát, előtör belőle az életben maradás ösztöne.

Koltai Lajos a Sorstalanság című filmjében az életösztont úgy ábrázolja, hogy mikor a főhős, Gyuri a gyengélkedőre kerül, a mellette fekvő halott társa ételadagját is elkéri, hogy a saját állapotán segítsen. Hiába tűnik megkérdőjelezhetőnek, sőt erkölcsstelennek, hogy nem jelentette barátja halálát, meg lehet érteni, miért tette. Életösztone működött: meg szeretett volna erősödni, hogy ha egyszer vége lesz a világháború szörnyűségeinek, saját lábán hagyhassa el a tábor területét.

Horváth Adrienn kiválasztott filmje

Alain Resnais: Sötétség és köd (1955)

*Történelem órán úgy tanultuk, hogy a koncentrációs táborok elsősorban a diktatórikus államokra jellemző büntetés-végrehajtási rendszere, amelynek célja a politikai ellenfelek megtörése, az állam által bűnbakká tett, illetve elnyomni kívánt közösségek megsemmisítése. Számomra viszont a koncentrációs tábor kifejezésről elsőre nem egy tárgyilagos fogalom-meghatározás, hanem az **embertelen körülmények** jutnak eszembe.*

*Alain Resnais 1955-ös **Sötétség és köd** című dokumentumfilmje egy haláltáborban készült. Egy haláltáborban, amely a forgatás idején már elhagyatott, lerombolt állapotban állt – szerencsére működésképtelen, „halott” volt. A rendező azonban a tényfeltárás és emlékezés érdekében életre kelti a helyszínt: amikor megmutat egy épületet „jelenkori,” romos küllemében, majd jön egy váltás, és **eredeti felvételek segítségével szembesíti a nézőket az embertelen körülményekkel**, hogy mi is zajlott ott pontosan. A rendkívül felkavaró dokumentumfilm cenzúra nélkül tárja fel a borzalmakat, egyúttal a szembesítésre, az emlékezésre bíztat.*

Antal Dávid kiválasztott filmje

Jack Gold: Szökés Sobiborból (1987)

Számomra a fajgyűlölet egy emberben jelentkező ésszerűtlen viszolygást jelent, amely egy, a személy számára idegen és valójában ismeretlen közösség ellen irányul. Eddigi tapasztalataim szerint a fajgyűlöletet a saját pozícióját bűnbakállítással megszilárdító hatalom, a bizonytalan egzisztencia és a kézzel fogható tapasztalatok hiánya tudja kiváltani.

Jack Gold Szökés Sobiborból című filmjében a fajgyűlöletet tükröző jelenetre többek között ott találunk kézzel fogható példát, amikor az egyik német tiszt arról beszél, hogy mennyire kedvére való a Luka nevű zsidó fogoly, ám társai undorodva közlik vele, hogy nem piszkolható be a vérük a „mocskos zsidók” vérével.

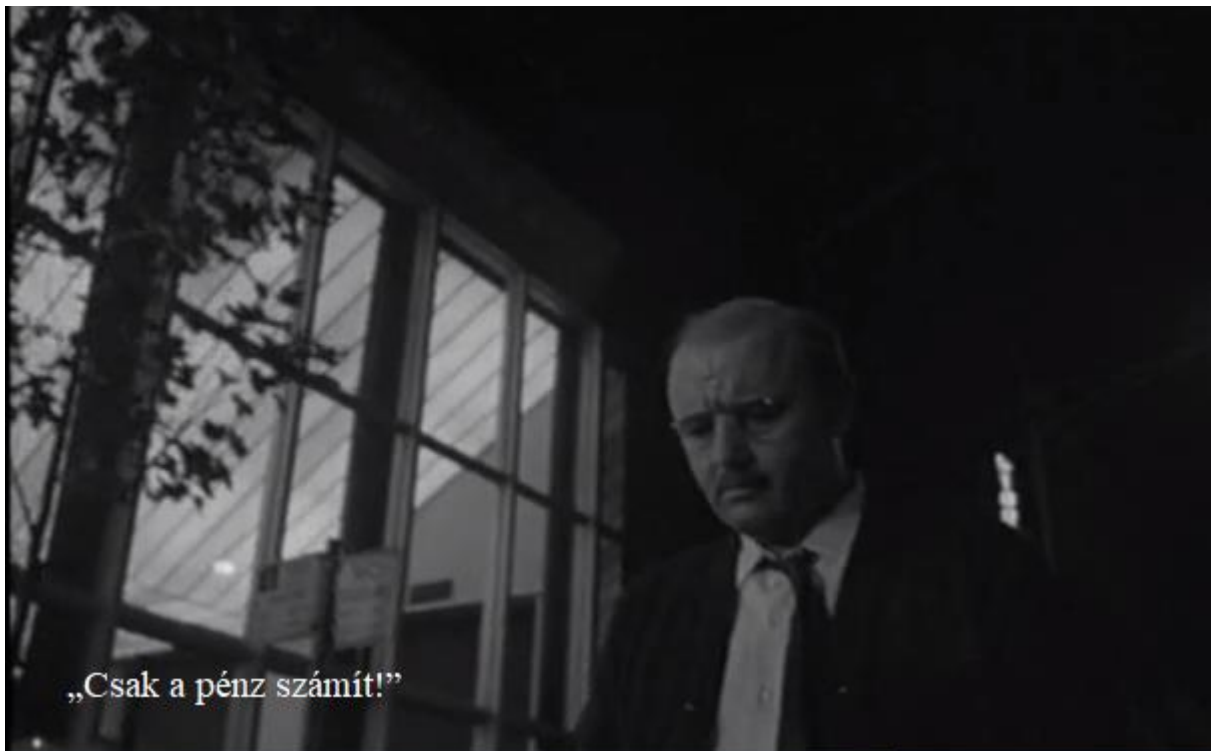

Tejfel Annamária kiválasztott filmje

Sidney Lumet: A zálogos (1964)

Számomra **a közöny** egy lelki állapotot jelent, amikor egy személy nem tud/akar reagálni a külvilág történéseire. Érzelmait elnyomja, sem törődést, sem érdeklődést nem mutat a környezetében élők iránt.

Sidney Lumet *A zálogos* című filmjében a címszereplőjével ábrázolta **a közönnyt**, Sol Nazerman elnyomja érzelmeit, már nem érdekelt az új emberi kapcsolatok kialakításában. Ennek oka, hogy megjárta a haláltábor: családját elveszítette, ő maga viszont kijutott. Túlélőként pedig önvád gyötri amiatt, hogy az élők közé került. Sol Nazerman ezért úgy bünteti magát, hogy felveszi az előítéletekre okot adó zálogos szenttelen és **közönyös** sztereotípiáját. Emlékei előtt azonban nem tud menekülni.

Perger Míra kiválasztott filmje

Roman Polanski: A zongorista (2002)

Számomra az emberiesség elleni büntett olyan elévülhetetlen bűncselekményeket takar, mint a népirtás, a rabszolgaság, vagy éppen ártatlan emberek faji, etnikai vagy vallási alapon történő üldözése. Az 1933 és 1945 között fennálló Harmadik Birodalom például emberiesség elleni büntetteket követett el többek között a zsidókkal szemben.

Roman Polanski számos olyan jelenetet felvonultat A zongorista című filmjében, amelyek az emberiesség elleni büntetteket tükrözik a gettóba kényszerített, varsói zsidókkal szemben. A SS tagjai heccből kínoznak földön fekvő éhezőket; akit gyengének tartanak, azt a falhoz állítják és lelövik. A film talán legkegyetlenebb jelenetében pedig egy idős, kerekesszékes férfit hajítanak ki egy emeleti ablakon.

Szabados Endre kiválasztott filmje

Köszönjük, ha elolvastál minket!

Köszönjük, hogy támogattál minket!

